

Criza de lichiditate a încrederii

„Eu cred că singurul obstacol important în calea prosperității mondiale îl reprezintă doctrinele învechite de care mintea oamenilor nu se poate dezbara.”

Paul Krugman

Transmigrarea gândirii economice spre psihologie este expresia cea mai sofisticată a contaminării ei cu asumțiile ideologiilor. Obsedate de omnipotentă, ideologiile recurg la gândirea emoțională pentru a suplini deficitul de consistență rațională.

În particular, în ultimele două decenii, eșuarea explicației economice în psihologism stă la baza crizei globale declanșate în 2007. Problema ideologiilor este parte a ieșirii din criză. Soluția acestei probleme nu înseamnă extincția ideologiilor, ci anihilarea efectului lor turbulent asupra raționalității.

Născută din avântul rațiunii de a constitui regula existenței, economia și-a inventat insula raționalității. Însă, pe măsura fixării omenirii în prioritatea materialității insula raționalității a devenit tot mai strâmtă. Marile montaje ale modernității însuflețite de ideologia câștigului nu și-au mai găsit în raționalitate suprafețe adecvate pentru fundamentele construcțiilor lor uriașe. Noile frontiere, ale exuberanței iraționale și expectațiilor unidirecționale, au devenit, astfel, nu doar râvnite, ci și inevitabile pentru producerea avuției.

Arhitectura conceptuală a economiei a evoluat progresiv dinspre raționalitate spre zona nebuloasă a așteptărilor care se autoconfirmă în lumea câștigului. Astăzi regula jocului referențial n-o mai face, bunăoară, productivitatea, ci încrederea într-un instrument de politică sau în comportamentul unei instituții că va produce prosperitatea. Acum pare o nebunie să te crampezi de corespondența dintre valoarea banilor și capacitatea unei economii de a pune la dispoziție oricând cantitatea necesară de mărfuri și servicii echivalente. Ești trimis la ospiciu dacă nu crezi că este hotărâtoare pentru bunul mers al economiei imaginea publică a băncii centrale, și nu managementul masei monetare. Îndrăzneala de a cere reglementarea sectorului financiar nebanancar se pedepsește cu trimiterea în gulagul gândirii socialiste.

Ceea ce este uluitor pentru statutul de știință al economiei constă în faptul că propensiunea spre psihologism a modelului său explicativ nu survine ca proiect de refacere a unității conceptuale dintre condiția umană și natura umană. Principalul scop al trădării raționalității a fost supracertificarea virtuților atribuite unor teorii devenite oficiale. Decât să se admită corecția acestora, sau simpla renunțare la ele, în arsenalul argumentelor s-a inclus infailibila componentă psihologică. Supremația instrumentelor de politică monetară în a determina sporul de creștere care să genereze prosperitate trebuia cu orice preț păstrată.

Ideile, iată, s-au dovedit suficiente lor însele, chiar dacă realitatea economică și habitatul insulei raționalității le arătau contrariul. Tot mai precara capacitate de tracțiune a politicilor monetariste nu trebuia pusă, însă, la îndoială atât timp cât era posibil să se acopere eșecurile cu miracolul încrederii în competențele cuiva. Concluzia era una singură: să nu ne eliberăm de principiile ideologiei dereglementării.

Faptul că nu avem încă o viziune postcriză se explică tocmai prin încrâncenarea cu care se insistă, spre exemplu, pe apărarea aliniamentelor iraționale ale teoriei monetariste. Expulzarea violentă și a altor construcții teoretice, între altele a achizițiilor, a teoriei ofertei, a teoriei dezvoltării și a echilibrelor multiple, ca și a strategiilor și politicilor industriale redă amploarea consecințelor iraționale ale suficienței monetarismului de baricadă.

Criza globală este, evident, una a teoriei la modă, generalizată astfel încât să nu mai admită dinamica esențială a modei („moda este ceea ce trece!”), impunând-o ca pe singura și definitivă alternativă în materie de acțiune. Chiar esența liberalismului a fost alterată!

Această teorie, îndrăgostită de sine, oficializată și, în unele locuri, sanctificată, a devenit fără să-și dea seama noul monstru al gândirii totalitare. „There is no alternative” este concluzia sa sinucigașă.

Terenul ocupat ori se exploatează, ori se pârjolește. Aceasta pare să fie acum atitudinea irațională a fundamentalistilor. Cumva cu comportament de prădător hăituit într-o lume ce-și reface raționalitatea, aceștia se încapățânează să nu revină în subsolul facultății de economie din orașul lui Al Capone.

Relativizarea țintelor raționalității prin prisma psihologizării argumentelor pro și contra soluțiilor la problemele strategice a condus economia în bucla deviantă în care statutul său științific a pierdut din relevanță. Managerizarea rețetelor câștigului și personalizarea succesului au luat locul expertizei economice clasice. Virtuțile asociate în viziunea monetarismului psihologismului cu inspirația, talentul, norocul, flerul, lobby-ul etc., dar și cu instrumentele perfecționate ale panicii, fricii, violenței, manipulării ș.a.m.d. au marginalizat acțiunea profesionistă ca apel la principiile de bază ale economiei.

În fond, criza actuală nu este a economiei propriu-zise, ci a acelei economii metisate cu psihologismul monetar. Este criza care deglorifică atitudinea bigotă ce alimentează exuberanța irațională și face posibil managementul demiurgic.

Marin Dinu

Sumar

Viitorul supravegherii bancare în Europa	
■ Nicolae Dardac, Elena Georgescu	3
Aplicarea legii lui Penrose în procesele decizionale din Consiliul Uniunii Europene. Studiul de caz: impactul legii rădăcinii pătate asupra formării coalițiilor României în Consiliul de Miniștri	
■ Constantin Chiriac	17
Studiu empiric privind corelația presiune fiscală – încasări fiscale în România	
■ Raluca Drăcea, Mirela Cristea, Ionuț Tomescu	29
Principiul mimetismului în economia subterană	
■ Cristina Voicu	41
Marketingul relațional – condiție fundamentală a implementării strategiei de marketing a firmelor turistice	
■ Maria Carmen Iordache, Denisa Parpandel	57

Notă: Autorii sunt responsabili de clarificarea dreptului de utilizare a informațiilor cuprinse în articole.

Revizie text:

Gabriela Ochiană

Tehnoredactare computerizată:

Nicoleta Bobocea

Coperta:

Alexandru Ion

Difuzare și abonamente:

Mircea Dinu Tel./Fax: 021/210.73.10; 021/210.63.07
021/210.63.08

Indexări în baze de date:

Research Papers in Economics (RePEc)

<http://www.ideas.repec.org>

Directory of Open Access Journals (DOAJ)

<http://www.doaj.org>

EBSCO Publishing

<http://www.ebscohost.com>

CNCSIS categoria B+

www.economieteoreticasiaplicata.ro; www.ectap.ro

Recepție texte: economia.ta@edeconomica.com